

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás

Vyšlo: 6.6.2012

Číslo: Ročník 22 (2012), Číslo 2

Sekce: Naše téma

Název článku: Jak to bylo s výměnnými soubory na Trutnovsku

Autor: Jaroslava Maršíková

Zdroj: <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20120209>

Jak to bylo s výměnnými soubory na Trutnovsku

Jaroslava Maršíková

Výměnné soubory se na Trutnovsku poskytovaly podle sdělení kolegyně již v 70. letech. Pro výměnný fond byl vyčleněn skladový prostor, kde se knihy shromažďovaly a odkud byly rozváženy do neprofesionálních knihoven okresu.

Akvizice fondu

Akviziční komise ve složení pracovnice oddělení pro dospělé čtenáře, oddělení pro děti a dospívající mládež a metodička navštívila knihkupectví (prodejnu státního podniku Kniha). Velkým problémem bylo získat požadovaný počet knih. Tehdy jsme žádali jeden titul třeba i v deseti exemplářích. I když knihovna byla velkým zákazníkem, vydávaných atraktivních titulů mnohdy nedostala plný počet. To vedlo k tomu, že na novinky, které se dávaly do volného výběru vždy ve čtvrtek, stála v knihovně fronta a čtenáři si je brali z rukou. Knihy se pak stránka po stránce prohlédly, zda nejsou vadné. Občas se stávalo, že chyběly nebo byly nepopsané stránky či byly svázané opačně. Tyto výtisky se dávaly na reklamaci – výměnu.

Katalogizace fondu

Nato se kniha orazítkovala a dala na katalogizaci. Knihy se ručně zapsaly do přírůstkového a místního seznamu podle formátu. Pracovnice oddělení zpracování knihovního fondu pomocí psacího stroje a průklepového papíru zkatalogizovaly knihy podle „Pravidel jmenného katalogu“. Vytvářely se katalogizační lístky do jmenného, názvového, systematického a revizního katalogu. Velkou pomocí byly katalogizační lístky, které knihovna dostávala již zpracované z Národní knihovny. Každá kniha dostala knižní lístek, který sloužil při půjčování na zapsání čísla průkazu čtenáře. Pro knihy do výměnných fondů se psaly knižní lístky dva. Při půjčení jeden zůstal v metodickém oddělení, druhý se půjčil s knihou.

Adjustace knih

Kniha se poté dala na zabalení, naučná literatura se značila vybranými stavěcími znaky MDT. V případě literatury pro děti se knihy označily barevnými proužky podle věkových skupin. Brožované knihy se ještě musely provrtat. Vrtání a následné sešívání se provádělo proto, aby déle vydržely.

Výměnné soubory

Protože knihovna nevlastnila auto, půjčovala si je od Okresního kulturního střediska. V autě byly dřevěné regály, kam se připravily knihy. To pro případ, že by si nějaký knihovník ještě chtěl vybrat. Jinak byly pro každou knihovnu připravené koše nebo krabice knih výměnných souborů. Jezdilo se třikrát až čtyřikrát ročně. Před rozvozem se domluvila cesta (do které knihovny se pojedou) a orientační čas (v kolik hodin pracovnice přijedou). V každé předem domluvené knihovně již čekal pracovník obecní knihovny. Dříve půjčené knihy měl i on připravené v krabicích. Do těchto knih se musely vložit knižní lístky a takto vrácené knihy se mohly v další knihovně nabídnout k výběru. V jeden den se navštívilo 5 až 6 knihoven a jezdilo se celý týden.

Na závěr se vyplnila karta pohybu. Každá knihovna měla svoji vlastní. Do karty pohybu se zapsalo datum, počet půjčených knih, jejich složení (K – klasici marxismu-leninismu, S – společenskovední, P – přírodovědná, Z - zemědělská, T -

technická, N - ostatní naučná a B – beletrie, dětská literatura byla označena pouze M – beletrie pro děti a MN – naučná pro děti).

Další nejméně jeden týden se potom v knihovně popisovaly knižní lístky – datum, kdy se kniha půjčila a do které knihovny. Vracené knihy se prohlédly, případně opravily poškozené, nově zabalily a zařadily na regál, kde čekaly na další rozvoz.

A jak to je

Akvizice fondu

Po roce 1989 se změnila situace, na trhu s knihami se objevili první soukromí knihkupci. Akviziční komise naší knihovny začala nakupovat v knihkupectví Alfa. Postupem času jsme začali využívat knižní velkoobchod Pemic, různé nabídky internetových knihkupectví, v současné době nejvíce spolupracujeme s vydavatelství Euromedia Group a nakladatelství Albatros. Při akvizici knih do výměnných souborů přihlíží metodička k přáním knihovníků. Protože nebyl obnoven střediskový systém knihoven, nakupujeme knihy pro všechny neprofesionální knihovny okresu.

Katalogizace fondu

V roce 1992 jsme se rozhodli o nákupu knihovnického systému – LANius. Integrovaný knihovní systém LANius byl soubor programů pracujících na osobním počítači nebo skupině těchto počítačů spojených v síti. V tomto systému byly zahrnuty všechny základní pracovní činnosti prováděné běžně v knihovnách. Systém využíval několika moderních možností výpočetní techniky k zjednodušení a zrychlení práce, zejména možnosti práce více knihovníků současně se stejnými záznamy a podstatného zjednodušení výpůjční služby díky technologii čárového kódu. V roce 2007 jsme přešli na knihovnický program Clavius, v dalších letech na program SQL Clavius a zautomatizovali neprofesionální knihovny celého okresu.

První zápis do počítače byl uskutečněn 25. 3. 1993. Počítače sloužily knihovníkům – probíhala retrokonverze fondu včetně fondu výměnných souborů. Knihy byly ukládány a opatřovány čárovými kódy.

Výměnné soubory

Po roce 1990 jsme přešli na jinou strategii obměňování výměnných souborů. Podle přání knihovníků jsou jim připraveny soubory knih. Pracovníci obecních knihoven si určují nejen počty knih, ale i složení souboru (počet knih pro děti, pro věkové skupiny, tematické zaměření, počet naučných knih...). Všichni mají možnost si soubory připravit v naší knihovně sami. Doba výpůjčky souboru není nijak časově omezená. Výjimku tvoří doporučená školní četba, rezervace. Pro vyhledávání knih slouží knihovníkům on-line katalog výměnných souborů. Každý soubor je načten do programu a je mu dán pokyn – Přivezení souboru. Od tohoto momentu se knihy začnou vyhledávat v online katalogu dané knihovny. Ten mají všechny knihovny, které používají program Clavius REKS. Půjčování knih probíhá přes čárové kódy knih.

Knihy odvázejí pracovníci obecních úřadů, v některých případech si jezdí knihovníci sami. Při odvozu obdrží seznam půjčených knih, který se tiskne ve dvou vyhotoveních. Jeden knihovník podepíše a je založen do složky dané knihovny, druhý si odváží pro svoji kontrolu.

Závěr

Již nikdy bychom se nechtěli vrátit do „dřevních dob“ knihovnictví. Nyní je vše mnohem snadnější, rychlejší, přehlednější.